

archivum: ST

7

Nagyméltóságú Miniszter Ur !

Kegyelmes Uram !

A vezetésem alatt álló ügyosztály kezelésében lévő költségvetési címek 1930/31. évi költségvetési előirányzatát a keb. költségvetési ügyosztálynak egyidejűleg átadtam. Ezzel kapcsolatban legyen szabad a következőket Nagyméltóságod kegyes figyelmébe ajánlani.

Az előirányzatot akként készítettem, hogy az a vett utasításnak megfelelően a folyó 1929/30. évre megszavazott költségvetési összhittel szemben 5 % csökkenést mutat. Nem volt lehetséges az előirányzatot akként készíteni, hogy minden egyes költségvetési címnél pontosan 5 % legyen a csökkenés, azok különböző helyzete miatt, de az összes címeket összeadva, az előírt csökkentést végrehajtottam, ami a tárcsa szempontjából megfelelő megoldás. Általánosságban azonban igyekeztem az 5 %-ot minél lineárisabban levonni, hogy az adott utasításhoz alkalmazkodjam, ebből azonban olyan eredmény állott elő, amely a realitástól távolabb van, mint amennyire azt ugyanebben a keretben más csoportosítással jobban el lehet érni. Ezért kötelességen Nagyméltóságod teljes tájékoztatása végett rámutatni a meggyőződésem szerint szükséges módosításokra.

A mellékelt összefoglaló kimutatásból kitűnik az, hogy az egyes költségvetési címeknél mennyi levonás történik. Az általános 5 %-tól való eltérés indoka a legtöbb címnél különös magyarázat nélkül is nyilvánvaló. Feltűnőbb különbség csak

két címnél van: a bábaképzőknél és az Országos Magyar Gyűjteményegyetemnél. A bábaképzők címénél az 1929/30. évben még nem sikerült a realitást elérni és ezért a budapesti Bábaképzőnél még mindig adósságokat hurcolunk egyik évről a másikra. Ennek az állapotnak megszüntetése végett kellett javasolnom itt a dologi kiadásoknak 50.000 pengővel való emelését. Az Országos Magyar Gyűjteményegyetem címénél a dologi kiadások csökkentését teljesen kizártnak tartom, mivel tudom azt, hogy az eddigi körben csak a legnagyobb nehézséggel lehetett az üzemi kiadásokat egyensúlyban tartani. A Baross utca 13.számú épületnek üzembhelyezése alkalmával ugyanis megfelelő emelést nem kaptunk, és ezért kellett a gazdaságosságnak a maximumra való fokozásával annak szükségleteiről gondoskodni. Ennek a hitelnek a terhelése azonban így elérte a határát és az 5 % levonása a rend felborítását jelentette volna. Nem szabad ugyanis figyelmen kívül hagyni, hogy ennek a címnek üzemi kiadásai közt elasztikus tétel egy sincs, a szükséglet nagyságát itt befolyásolni nincs módunkban. De nemcsak levonni nem lehetett enél a címnél, hanem a dologi kiadásokat emelni is kell, egyrészt azért, hogy a Tihanyi Biológiai Intézet előirányzatát realisabbá tegyük, evégből káll körül belül 16.000 pengő, a Nemzeti Múzeum központi épületének fűtési berendezéseire pedig 30.000 pengő. Ez utóbbinak indokolása röviden a következő: a III.emelet építése kapcsán szükséges annak a fűtéséről gondoskodni, de egyuttal racionális megoldás nem lehetséges másként, mintha az épület többi részeiben lévő régi és igen drága üzemi fűtési rendszert a III.emelet fűtésével való egybekapcsolhatás végett részben átalakítjuk. Számolva azzal, hogy ilyen központi fűtés költséges berendezésére hitelt előirányozni nem lehet, s az a III.emelet építésére előirányzott évi 400.000 pengős beruházásokba sem illeszthető be, ajánlatokat szerettem be arranézve, hogy a központi fűtést az egész épületre nézve megcsinálhassuk olyan évi annuitásokból, amelyek a költség

vetés keretében könnyen elérnek. E javaslatot egyidejűleg fogom a költségvetési ügyosztály főnökével való egyetértés után Nagyméltóságodnak előterjeszteni. Lényege az, hogy a fűtési rendszer megvalósítható évi 50.000 pengős annuitások útján, amely annuitásra fedezetet ad az a 20.000 pengő, amely eddig is fűtésre szolgált, de hiányzik 30.000 pengő, amit előirányoztam, anélkül, hogy az 5 %-os levonást túlléptem volna és ezért kérem, hogy azt meghagyni méltóztassék. Rá kell ebben az összefüggésben mutatnom arra, hogy az összes régi épületeinknél égető szükséglet a központi fűtő rendszerek megújítása. A fűtő-technika ugyanis az utolsó 20 évben rengeteget fejlődött, és ahol ennél régebb rendszerek vannak, azok nemcsak a 20 éves kopás miatt, hanem rendszerbeli elavultságuk és drága és bizonytalan üzemük miatt szorulnak kicserélésre. Ezt ahol csak lehet ilyen annuitásos alapon kell megcsinálnunk, de ha ezt a munkát tervszerűen nem csináljuk, igen nagy felelősséggel járó szükségletek tömeges fellépését kockáztatjuk, ami a következő évek költségvetéseit teljes felborítással fenyegetheti.

Azok a módosítások, amelyeket a realitás érdekében szintén szükségesnek tartok, de amelyeket az adott utasítástól való nagyobb eltérés nélkül megvalósítani nem tudtam, a következők: méltóztatik tudni, hogy a négy tudományegyetem háztartását milyen deficités állapotban vettem át. A reorganizálás két év munkájával jutott odáig, hogy az 1929/30. költségvetési évben a tudományos célok hiteleit ugyan még nem tudtuk emelni, de az üzemi kiadások előirányzatát a pénzügyminiszter úr által is elfogadott számítások alapján reálisra tudtuk emelni. A realitás alatt azt értem, hogy tervszerű munkával a rendszeres kiadások körébe tartozó nagyobb szükségletek fedezése több évre elosztva adósságok csinálása nélkül lehetséges. Bátorkodom ugyanis rámutatni arra, hogy az egyetemek fehérnemű készlete még jelentékeny mértékben alatta van a kielégítőnek, nem is szólva a háború előtti mértékről. E tekintetben a szegedi egyetem helyzete a legjobb, amelynek új klinikái felszerelésük-

ben most fehérneműt is kaptak. Legrosszabb az állapot a budapesti egyetemen. Erre azt méltóztatott már nekem egy ízben válaszolni, hogy az egyetemek a háború óta már ismételten kaptak hitelt fehérnemű beszerzésre. Ezzel szemben méltóztatnék megengedni az a megállapítást, hogy az egyetemek fehérneműkészlete ilyen alacsony volt már akkor, amikor az egyetemi ügyosztály vezetését átvettem és az előző idők gazdálkodásáért, anélkül, hogy ez bárki ellen vád lenne, felelősséget nem vállalhatok. Azzal kell beérem, hogy a fehérneműhiány tényét konstataálom, és annak fokozatos megszüntetésére törekszem a dologi kiadások hitelének terszerű felhasználásával. Hasonlóképpen nagy szükségletekkel álkszemben az épületkarbantartás tételénél. Ennek a tételnek terhére lehet ugyanis csak megoldani a fűtési rendszereknek már jelzett nagy hiányait, évekre szóló programmal. E tekintetben a legtöbb baj a budapesti tudományegyetemen van, amelynek főépülete és klinikái 20-30 éves elavult és leromlott, fűtőrendszerekkel kinlódnak, amelyeket örökké javítani kell és amelyeknek üzeme mindenképpen rendkívül drága. Utána következik a pécsi egyetem, amelynek a háború utáni legnyomorúságosabb években való elhelyezése alkalmával részben használt, részben háborús gyártmányú kazánok és fűtőszerkezetek jutottak. Ugyanezen a tételenyer továbbá elszámolást a nagyobb tatarozások, illetve átalakítások költsége, amelyekből valami minden évre jut az egyetem 70 épületében. Itt rá kell mutatnom arra, hogy a budapesti I.számú női klinika /most Frigyesi tanár klinikája/, amely az összes budapesti klinikák közt a hosszú interregnum miatt a legrosszabb állapotban van, gyökeres renoválásra szorul. Továbbá ki lehet ugyan költöztetni a Hercog-féle klinikát a Bálint klinika helyére, mert ez átalakítást nem kívánt, de a volt Hercog klinika épülete a Rókus kórházban lévő orr- /fül- és gége klinikák elhelyezése csak nagyobb átalakítás /főleg műtők berendezése/ után használható, erre pedig fedezet szintén nincs és az egyetem előirányzatának 5 %-os redukálása esetén nem is jut a jövő évben sem, nem is szólva arról, hogy a tudományos szükségletre jutó fedezet

ilymódon továbbra is úgyis a minimumon marad. Az összes egyetemek alapos ismerete alapján kell tehát jelentenem, hogy a budapesti egyetem van aránylag a legnagyobb szükségben és ezért ennél a dologi kiadásoknak 5 %-a való redukálásáért a felelősséget vállalhatónak nem tartom. A debreceni és a szegedi egyetem jórészt új elhelyezésében, az utóbbi fehérneművel való jobb ellátottsága miatt is, a pécsi egyetem a fűtési rendszerek hiányaitól eltekintve egyébként elég jó karbantartottságánál fogva, továbbá azért, mert szanálásuk a folyó évben befejeztetett, hittelüknek legfeljebb egy évre való ideiglenes redukálását annak árán kibírhatják, hogy minden nagyobb tatarozástól és beszerzéstől egy évig tartózkodnak és azt későbbre eltolják. A budapesti egyetem szanálása azonban még folyik, s mint tudni méltóztatik, pl. a gyógyszerfogyasztás végleges szabályozása a klinikák nehézségei miatt mindeddig nincs befejezve. Ezenkívül ha bárki végigjárja a négy egyetem helyiségeit, mint azt én évenként többször teszem, megállapíthatja, hogy a budapesti egyetem be rendezése és helyiségeinek karbantartása, főleg annak következtében, hogy ezek a vidéki egyetemekhez képest mind régi épületek, a leggyengébb, és csak nagyobb erőfeszítéssel tarthatók karban. Tisztelettel kérem tehát Nagyméltóságodat, méltóztatassék megengedni, hogy a budapesti egyetem költségvetési címén a dologi kiadások csökkenés nélkül legyenek előirányozhatók, azaz a bemutatott előirányzat 226.027 pengővel újból emelhető legyen. Enélkül az egyetem igényei oly tökéletlen mértékben lesznek csak kielégíthetők, hogy az egyetemtől, különösen a klinika-igazgatóktól a költségvetési keretek betartását kikényszeríteni nem fog sikerülni, mivel azok azoknak a nyilvánvaló elégtelenségére fognak nem helytelenül hivatkozni. Vissza fogunk esni abba az állapotba, amelyben a viszonyokat átvettem és amelyből való kiemelkedés csak az előirányzatnak reálisra való emelése útján lehetséges. Ez a kiemelkedés folyamatban van, de hogy milyen beosztással lehet csak betartani, az kitűnik abból, hogy a realitást a fentiekből és a Nagyméltóságod előtt ismert két nyomta-

tott memorandumomból kitetszőleg is a legszükségesebben számítva kértem és értük el a folyó évi előirányzatban. Nagyméltóságodtól hallottam már azt az észrevételt, hogy "Gazdálkodjunk jobban, fűtés, világítás stb. terén spóroljunk." Ezzel szemben legyen szabad kijelentenem, hogy e tekintetben a minden gazdasági hivatalban alkalmazott mérnökök segítségével az üzemvezetés már oly mértékben reorganizálva van, hogy ott a mai berendezések javítása nélkül további érdemleges megtakarítást elérhetőnek már nem tartok és örömmel venném, ha Nagyméltóságod mindegyik egyetem gazdálkodását bármely szakértővel megvizsgáltatná, aki, meg vagyok bízva győződve, fenti jelentésemet mindenben megerősítené. Csak azt sajnálom, hogy a szakértő nem fogja tudni talán mindegyik megállapítani, hogy ennek a modern technikai üzemvezetésnek milyen nagy része vette kezdetét éppen az utolsó két évben.

A kérdés az, hogy a budapesti egyetem hitelének fel-emelésére kért 222.000 pengő hol találja fedezetét? Nem tudom megállapítani, nincs-e a tárca egyéb címeinél olyan nélkülözhető összeg, amely ide áttolható volna. Arra az esetre, ha nincs, a fedezés következő módjaira vagyok bátor rámutatni:

1/ A IV. ügyosztály kezelésében lévő költségvetési címeknek beruházási hitelei az 1929/30. évben 3,400.000 pengőt tesznek ki. Ezekből az 1930/31. évre csak 2,100.000 pengő megtartása valószínű, amihez járul a soproni hittudományi kar épületének befejezéséhez szükséges 350.000 pengő. Javasoltam ezenkívül a miskolci Bábaképző Intézet létesítésére, amely nemzetvédelmi szempontból Tauffer Vilmos miniszteri biztos véleménye szerint égetően sürgős, 300.000 pengő beruházás felvételét, számolok azonban az-
zal, hogy ahhoz Nagyméltóságod nem méltóztatik hozzájárulni. Ebben az esetben tehát az ügyosztály címeinek beruházási szükséglete 2,450.000 pengő lesz, tehát 950.000 pengővel kevesebb, mint a folyó évben. A 226.000 pengő tehát itt csaknem négyszeres fedezetet talál.

2/ A klinikai ápolási díjaknak f. évi szeptember hó 15-étől való olymértű felemelése következtében, hogy azok a közkórházi

ápolási díjakat, bár az emelés után sem érik el, de megközelítik, reális bevételi pluszt biztosít minden egyetem címének ápolási díjrovatán. Ezt a pluszt pesszimistán számítva 260.000 pengőre becsülöm, a reális fedezet tehát itt is meg van, a kérdés csak az, lehetséges-e adott viszonyok között a bevételnek és kiadásnak egyaránt való emelése, ami normális viszonyok közt mindig lehetséges, mert a mérleget nem érinti.

3/ A Tudományos és diákjóléti célok támogatása cím több rovatának előirányzatát elasztikusnak tartom, ahol a szükségletnek abszolút mértékéről beszélni bajos. Ezt kisebb mértékben értem a 2. rovatra /Tudományos kiadványok támogatására stb./, nagyobb mértékben a 9. rovatra /Egyetemi ifjuság és internátusok támogatására/, ahol elő van irányozva 50.000 pengő a miniszterelnökség számára olyan célokra, amelyek a Károlyi-féle vagyomból létesítendő Nemzeti közművelődési alapítvány jövedelméből többszörösen fedezhetők, ez az összeg tehát innen törölhető volna, s leginkább a 6. rovatra /Tisztviselői stb. ösztöndíjak/. Ez utóbbi rovatnál főleg arra utalok, hogy a 3. rovatból fedezett külföldi kollégiumi költségek az ottani 490.000 pengőből teljes fedezetet nem találnak, hanem részben innen fedeztetnek. Ezen a ponton bizonyos redukció az adott viszonyok között szintén szükségesnek látszik. Nem tagadhatom, hogy a római kollégium költségvetését kiforrottnak még különösen nem tekinthetem.

Tisztelettel kérem, hogy fenti előterjesztéseimet elfogadni. és azoknak a költségvetésben való keresztülvitelét megengedni méltóztassék.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1929. évi november hó 2-án.

miniszteri tanácsos.

PRO MEMORIA

A IV. ügyosztály költségvetési létszámában célszerűnek látszó állásátiszervezésekről.

Az 1930/31. évi költségvetési előirányzatba új állások nem vehetők fel, viszont több új állásra volna szükség az alább részletezendő okokból, amelyek a miniszter úr Ó Excellenciája előtt részletesen ismertek. Az 1930/31. évi költségvetés összeállításánál követett redukálási törekvésnek az egyetemi tanszéki segéd-személyzet létszámával szemben való alkalmazása útján azonban több olyan állásra tudok rámutatni, amelyeknek megléte szociális szempontból örvendetes ugyan, de nélkülözhetővé válik, mihelyt azt a helyesebbnek látszó szempontot követjük, hogy a tanszéki segéd-személyzet létszámának megállapításánál csak a tanítás, klinikáknál a betegápolás és mindenütt a tudományos szakkreszcencia érdeke lehet az irányadó. Ilyen módon a négy egyetemenél, főleg azok orvosi karainál több állást megszüntethetők, illetve be nem tölthetőnek tartok, ami által lehetségessé válik, hogy javadalmuk felhasználásával más, szükségesnek tartott állások legyenek létesíthetők, vagy egyszerűbben kifejezve, az eddigi költségvetési létszám helyesebben legyen elosztható.

Szükség volna a következő új állásokra:

1./ A debreceni Tisza István Tudományegyetem új ásványtani, növénytani és állattani tanszéke mellé 1-1, összesen 3 X.f.o. tanársegéd, vagy gyakornok,

2./ Ó Excellenciája kilátásba helyezte dr. Náray-Szabó István kémikusnak és dr. Bay Zoltán fizikusnak a Szegeden létesítendő Eötvös Loránd Kollégiumhoz tanáruul való kinevezésüket. Évből az idén már negyedik évben állami ösztöndíjjal külföldön vannak. További kinnhagyásuk nem lehetséges, viszont kiváló kiképzésük kívánatossá teszi mielőbbi alkalmazásukat, amelyre nézve Ó Excel-

lenciájának ígéretét is bírják. Mivel az Eötvös Loránd Kollégium létesítését el kellett halasztani, számukra 1-1 VIII.f.o. állást kellene létesíteni a szegedi Horthy Kollégiumnál, amelynél ő Excelenciája a szakfelügyelői rendszert egyébként is megvalósítani kívánja. Mindketten a szegedi egyetem természettudományi karának komoly nyereségét jelentenék, mint annak magántanárai.

3./ A budapesti Tudományegyetem orvosi kara már régebben javaslatot tett az egyetemen dietetikai intézet felállítására és kérte vezetője, dr. Soós Aladár egyet.m.tanár részére egy VI.f.o. állás rendszeresítését. Soós Aladár rendszere a gyakorlatban is bevált, de ettől függetlenül tudományos jelentősége oly nagy, hogy az f. évben Északamerikában tartott kórháztudományi kongresszus alkalmával arra a Rockefeller alap vezetőségének figyelmét is felhívta és érdeklődését felkeltette. A Rockefeller alap javaslatára már tanulmányozás alá vette és dietetikai intézetének kifejtésére anyagi segílyt helyezett kilátásba. Ez első alkalom volna arra, hogy a Rockefeller alaptól nagyobb segílyt szereshessünk és ez is indokolttá tenné azt, hogy Soós Aladár egyet.m. tanár számára nem egy VI.f.osztályú, hanem egy rendkívüli tanári állást rendszeresítsünk. Ez teljes fedezetet találna a Soós által e szerint elfoglalt IX.f.o. és egy másik tanár segédi állás illetményeiből együttvéve, tehát többköltség nélkül a tisztviselői létszámnak eggyel való csökkentését is jelentené.

4./ A pécsi tudományegyetem az egyetlen, amelynek eddig nem volt egyetemi gyógyszerháza. 1930. évi január hó 1-étől a gyógyszerháza létesül és vezetője számára egy VIII.f.o. állásra van szükség.

5./ Az egyetemek háztartásában a racionális üzemvezetéshez gépészmérnök alkalmazására nélkülözhetetlenül szükség van. Eddig csak a debreceni és a szegedi egyetemen van ilyen állás rendszeresítve. Szükség van a budapesti tudományegyetemen egy VIII.

és a pécsi tudományegyetemen egy IX.f.o. mérnöki állásra.

6./ A párisi ösztöndíjasoknak már harmadik éve vezetője dr.Müller Lipót, volt Eötvös kollégista, a pécsi egyetem francia tanszékének volt tanársegéde. Mai feladatát oly jól tölti be, hogy méltón fog Lábán és Tamsdly mellé sorakozni a párisi Collegium Hungaricum igazgatóságában. Részére egyelőre egy VIII.f.o. állásra van szükség a Gyűjteményegyetem közigazgatási státusában.

7./ A Budapesti Földrengési Obszervatóriumot 1927-ben a Gyűjteményegyetemhez csatolták. Egyetlen állást sem sikerült az onban részére mindeddig biztosítani, csak két szaknapidijasa van. Kövesligethy Radó igazgató két állás szervezését kéri. Részére két X.f.o. állásra volna szükség a tudományos segéd személyzet létszámában.

8./ Ezekon kívül 0 Excellenciája esetleges óhajára még két-három X, illetve IX.f.o. állás látszik még nélkülözhetőnek, illetve átszervezhetőnek.

Budapest, 1929. évi november hó 9-én.